

VEŽBA 1.2

Naziv vežbe	ANALIZA GREŠAKA KOD MERENJA
Trajanje vežbe	20'
Potrebno predznanje	Osnovno predznanje iz statistike
Broj studenata	2
Cilj vežbe	U vežbi se na primeru odmeravanja određene zapremine vode prikazuju greške koje se mogu javiti pri merenju. Student treba da odredi statističke karakteristike serije merenja i da odredi apsolutne i relativne greške merenja. Takođe je potrebno da nauči da prepozna slučajne greške, kao i sistematske i grube, ako postoje.

TEORIJSKE OSNOVE

Greške u merenjima su neizbežne. Pažljivo izvođenje merenja i upotreba preciznih i dobro kalibrisanih mernih instrumenata smanjuje grešku, ali je na žalost ona uvek prisutna. Zbog toga se merena veličina uvek mora zapisivati sa veličinom koja označava neodređenost koju merena veličina sadrži:

$$\varphi = \bar{\varphi} \pm \delta\varphi$$

gde je φ merena veličina, $\bar{\varphi}$ najverovatnija procena merene veličine (obično srednja vrednost) i $\delta\varphi$ neodređenost merene veličine. Merena veličina se dakle opisuje kao neodređena, u vidu intervala sa najverovatnijom procenom koja je u sredini tog intervala:

$$\bar{\varphi} = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \varphi_i$$

gde je N broj merenja, a φ_i pojedinačna merenja u seriji. Neodređenost merne veličine se može izraziti preko veličine standardne greške srednje vrednosti koja zavisi od mere disperzije merne veličine (na primer standardne devijacije σ_φ) i broja merenja N :

$$\delta\varphi = \frac{\sigma_\varphi}{\sqrt{N}}$$

Greške koje se javljaju u procesu merenja se mogu svrstati u tri kategorije:

1. grube greške
2. sistematske greške

3. slučajne greške

Grube greške nastaju usled nepažljivog merenja, korišćenjem neadekvatne opreme ili iz nekog trećeg razloga. Obično, kada se konstatuje gruba greška merenje mora da se ponovi. Sistematske greške su greške koje su istog intenziteta i istog znaka kod ponavljanja postupka merenja. Osnovna karakteristika ove vrste grešaka je da se rezultati merenja mogu popraviti i preračunati ukoliko se sistematska greška prepoznata. Slučajne greške su neizbežan pratilac svakog merenja i njihov uzrok je između ostalog i sama varijabilnost prirode, karakteristike mernog instrumenta koji se koristi, itd. Slučajne greške se obično identifikuju kao šum merenja koji se otklanja ponavljanjem mernog postupka.

POSTUPAK IZRADE VEŽBE

Merenje zapremine istekle vode

Prvi student ima za cilj da odmeri zapreminu vode koja ispunjava čašu do crte kojom je obeležena. Voda se sipa iz česme i potrebno je u jednom potezu napuni posudu do crte. Drugi student meri napunjenu posudu na elektronskoj vagi sa rezolucijom od 0.001 kg i beleži i računa zapreminu vode na osnovu izmerene mase i gustine vode koja je jednaka $\rho=1 \text{ kg/dm}^3$. Postupak merenja je potrebno ponoviti 25 puta za dva slučaja:

1. kad student drži stisnuto čašu i smanjuje joj zapreminu i
2. kad student pažljivo drži čašu za obod.

Kod prvog slučaja, kada student drži stisnuto čašu i smanjuje joj zapreminu, očekuje se pojava pored slučajne i sistematske greške.

Napomena: Tačnu vrednost zapremine koja stane u eksperimentalnu posudu prethodno odrediti pažljivim dodavanjem vode u posudu i merenjem mase vode. Tačnu vrednost zapremine \bar{v} , odrediti kao srednju vrednost rezultata pet pažljivih merenja.

Koraci u postupku merenja

1. Prvi student u jednom potezu puni mernu posudu do obeležene crte držeći mernu posudu u ruci. Zatim stavlja posudu na vagu.

2. Drugi student meri težinu posude na elektronskoj vagi. Rezultat u prvoj seriji merenja samo beleži, dok u drugoj seriji merenja govori i prvom studentu kako bi ovaj korigovao punjenje posude.
3. Nakon sprovedene obe serije merenja studenti treba da zamene uloge.

OBRADA REZULTATA MERENJA

Rezultate merenja je potrebno obraditi u Excel programskom paketu i izračunati sledeće karakteristike niza rezultata:

1. Statističke parametre: srednju vrednost, standardnu devijaciju, maksimalnu i minimalnu vrednost i standardno odstupanje srednje vrednosti
2. Apsolutnu grešku merenja u odnosu na stvarnu merenu vrednost prema formuli:

$$\delta\varphi_{aps} = |\varphi_i - \bar{\varphi}|$$

3. Relativnu grešku merenja u odnosu na srednju vrednost merenja i minimalnu vrednost relativne greške u odnosu na maksimalnu vrednost merenja prema formulama:

$$\delta\varphi_{rel1} = \frac{|\varphi_i - \bar{\varphi}|}{\bar{\varphi}} \times 100 \quad \text{i} \quad \delta\varphi_{rel2} = \frac{|\varphi_i - \varphi_{\max}|}{\varphi_{\max}} \times 100$$

Potrebno je nacrtati sledeće dijagrame:

1. Histogram merenih vrednosti
2. Dijagrame apsolutnih i relativnih grešaka
3. Error-bar dijagram za svako merenje gde je veličina greške određena relativnom greškom u odnosu na srednju vrednost (duplim klikom na nacrtani dijagram i biranjem **Y Error Bars** kartice)
4. Uz pretpostavku da se dobijene vrednosti uklapaju u normalnu raspodelu nacrtati histogram merenih vrednosti i odgovarajuću funkciju gustine raspodele

Napomena: Imena excel fajlova formirati na sledeći način – **v12xxx-xx_yyy-yy.xls**, gde su **xxx-xx** i **yyy-yy** brojevi indeksa studenata koji rade vežbu

Prilozi:

1. Radne tabele za upisivanje rezultata merenja
2. Excel file za obradu rezultata
3. Uputstvo za obradu rezultata

VEŽBA 2

IME I PREZIME: _____

BR.INDEKSA: _____

REZULTATI MERENJA

Redni broj	m (kg)	V(dm ³)
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		